

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:677

av **Fredrik Malm (L)**

Kurdistan

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kurdistan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under snart ett århundrade har den kurdiska frågan varit olöst. Men i den omvälvning som nu sker i Mellanöstern har kurderna kommit att spela en allt viktigare roll, och frågan om Kurdistans framtid diskuteras nu mer flitigt än tidigare.

I det osmanska riket hade delar av Kurdistan en hög grad av autonomi. När sultanen i Konstantinopel under 1800-talet centraliserade makten så såddes fröna till de konflikter som sedan dess plågat området.

Efter första världskriget fick kurderna löften om självstyre, såväl i Woodrow Wilsons 14 punkter 1918 som i Sèvresfördraget 1920, men inget av detta infriades. I stället delades Kurdistan på fyra stater varav tre tidigare tillhörde det osmanska riket, och kurderna blev därmed ett minoritetsfolk i Iran, Turkiet, Irak och Syrien.

När auktoritära nationalistiska regimer byggdes upp i dessa länder centraliserades makten och kurderna utsattes för omfattande förtryck och assimilering. Konsekvensen blev kurdiska revolter, som med tiden utvecklades till breda väpnade uppror och omfattande civila protester.

Kurderna är idag minst 35 miljoner och de lever över ett sammanhängande territorium. Det är ett folk med gemensam kultur och historia, men också med stor mångfald. I takt med sönderfallet i Mellanöstern spelar kurderna en viktigare roll. I Irak har Kurdistanregionen federal status. Presidenten för regionen har aviserat att man ämnar hålla folkomröstning om självständighet. I Turkiet pågick fredssamtal mellan PKK-gerillan och regeringen (formellt med säkerhetstjänsten MIT) fram till för ett drygt år sedan. I Syrien har kurdiska militära styrkor idag kontroll över delar av norra Syrien. Alla dessa processer hotas av terrorgruppen Islamiska statens/Daish framfart i området, men det är tydligt att kurderna inte längre accepterar rollen som maktlös minoritet.

Sverige bör formulera en politik för den kurdiska frågan som utgår från ett regionalt perspektiv och som är realistisk i den nya verklighet Mellanöstern befinner sig i.

Jag vill härmed peka på några centrala beståndsdelar i en sådan politik:

Skydd av civila

Sönderfallet i Irak har pågått i årtionden och kriget i Syrien i över fem år. Gränsen mellan dessa länder finns bara på pappret. IS har utropat ett kalifat och de väpnade påfrestningarna mot Kurdistanregionen i Irak och kurdiskkontrollerade områden i norra Syrien är mycket stora. En USA-ledd koalition genomför flygattacker för att skydda de kurdiska frontlinjerna. Dessa insatser har varit nödvändiga. Men det kommer att krävas ett mer omfattande internationellt åtagande för att skydda de civila i området. Detta är särskilt viktigt när den förmodade offensiven mot Mosul sätter igång. Sverige bör i EU och FN adressera detta och verka för att det internationella samfundet ökar sina insatser.

Sverige ger viss träning för irakkurdiska förband. Men vi bör kunna ge ett betydligt större militärt stöd för att skydda befolkningen från IS attacker. Enligt vår lagstiftning om export av krigsmateriel måste sådan export ligga i linje med vår utrikespolitik. Det bör därmed vara möjligt för en svensk regering att slå fast att skyddet av civila i Irak och Syrien är en viktig fråga för svensk utrikespolitik och därmed möjliggöra ett svenskt militärt stöd för att skydda civila.

Frågan om att ge militärt stöd handlar om att skydda civilbefolkningen från att bli lemlästade om IS bryter igenom frontlinjerna. I de områden IS attackerar i norra Irak finns idag fyra miljonstäder – Duhok, Erbil, Suleymania och Kirkuk. Där finns minst 7 miljoner invånare, varav fler än 1,5 miljoner är flyktingar. Området är en samlingsplats för människor tillhörande en rad etniska och religiösa minoriteter. Kurdistanregionen i Irak är tillsammans med några kurdkontrollerade områden i Syrien de enda platser som ännu inte blivit etniskt och religiöst rensade i Irak och Syrien. Det går inte att med ord beskriva nödvändigheten i att skydda civilbefolkningen i dessa områden. Det går inte att hitta en tydligare symbol för att värna ett pluralistiskt samhälle än att dessa områden inte hamnar i klorna på IS.

På både kort och lång sikt finns också betydande säkerhetshot i Irak i form av de shiitiska miliser som är nära kopplade till grannlandet Iran. Vi ser fler och fler tecken på spänningar mellan sådana miliser och kurdiska peshmergaförband.

Det är fortfarande ett stort problem att humanitär nödhjälp inte når alla invånare i Syrien och grannländerna. FN:s humanitära hjälporgan lider av kronisk underfinansiering, inte bara i Mellanöstern utan överallt där hjälpen behövs. När UNHCR kommer med appeller om ekonomiskt stöd ska Sverige ställa upp. Likaså bör initiativ som det civila samhället i Sverige gör stärkas genom ökat bistånd till området.

Därtill måste Kurdistanregionen i Irak få ökat humanitärt stöd för att kunna hantera den mycket svåra flyktingsituation som råder i norra Irak. UNHCR:s kapacitet måste stärkas, inte minst i Duhok. Eftersom många av flyktingarna i Kurdistanregionen är internflyktingar i Irak är det också en fråga som involverar regeringen i Bagdad. Det krävs en politisk lösning där Kurdistans regionala regering får de budgetmedel från Iraks statsbudget som Iraks konstitution föreskriver.

Demokrati

Den nuvarande ledningen i Turkiet går i alltmer auktoritär riktning, inte minst till följd av det misslyckade kuppöversöket sommaren 2016. Det är nödvändigt att striderna mellan militären och PKK-gerillan upphör. President Erdogan har bidragit till att trissa upp en lynchstämning mot kurder i Turkiet och genom massarresteringar och en krigföring som driver hundratusentals människor på flykt så är tyvärr förutsättningarna för en mer demokratisk framtid för Turkiet mycket begränsade. Men den kurdiska frågan kan endast lösas genom demokratiska reformer. Att föra kriget till städerna vilket PKK har gjort har också bidragit till en eskalering av våldet och bidragit till ett allt större elände för vanligt folk i området.

Kurderna i Irak har kontrollerat provinserna Erbil, Duhok och Suleymania sedan början av 1990-talet. Efter Saddam Husseins fall har de också kontrollerat, till och från, stora delar av det så kallade § 140-området väster och söder om dessa provinser. KRG befinner sig i en process av statsbyggande. Området har aldrig någonsin sett fungerande demokrati, och de säkerhetsmässiga, sociala och ekonomiska utmaningarna är enorma. Det finns en politisk process med regelbundna val och fem större partier samt kvoterade platser för en rad minoriteter i parlamentet i Erbil. Samtidigt finns demokratiska problem, inte minst det faktum att de väpnade styrkorna är direkt underställda de två dominerande partierna KDP och PUK, vart och ett för sig. Den politiska processen är extremt pressad under de omständigheter som nu, 2016, råder; med ett Irak i krig, halverat oljepris och Mosul ockuperat av IS.

Sverige och omvärlden kan bidra till en positiv utveckling i Kurdistanregionen genom omfattande demokratistöd. Insatser för kvinnors rättigheter, utbildning av politiker och förvaltningspersonal, projekt för kvinnligt deltagande i politiken, tolerans för olikheter och skydd för minoriteter är viktiga delar av ett sådant demokratistöd. Likaså kan omvärlden bidra med utbildningsinsatser för att få fungerande ekonomisk styrning, projektplanering, revision, åtgärder mot korruption och främjande av lokalt entreprenörskap.

När Mellanösternregionen har gått i baklås är det nödvändigt att omvärlden identifierar de områden som har potential att utvecklas i positiv riktning och att rikta insatser dit. Samma sak gäller de tre områden i norra Syrien som kurdiska styrkor kontrollerar. Om dessa områden fortsätter att skyddas kommer det vara möjligt för västvärlden och Sverige att påverka deras framtida riktning med avseende på demokratisering, skydd av minoriteters rättigheter osv. Vi bör stärka våra diplomatiska kontakter med dessa kurdiska områden för att kunna påverka en riktning mot politisk pluralism, inkludering och att krigets lagar följs.

Samtidigt fortsätter avrättningar och annat förtryck mot den kurdiska befolkningen i Iran. Detta sker vid sidan av omvärldens strålkastarljus, och är ett stort problem för en hållbar lösning av den kurdiska frågan. Centraliseringen av makt i Iran och landets teokratiska struktur omöjliggör idag en positiv utveckling i landets kurdiska delar. Irans destruktiva agerande i regionen hänger samman med repressionen av invånarna på hemmaplan. Det internationella samfundet måste förmå att följa utvecklingen i Iran noggrant även när landet inte befinner sig i den storpolitiska hetluften. Avtalet om Irans nukleära program får inte heller innebära att omvärlden prioriterar ned krav på demokratiska reformer och mänskliga rättigheter i landet. Det vore att skjuta sig själv i foten, eftersom bristen på demokrati i sig självt är en grogrund för krig och konflikter. En konsekvent uppföljning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran förenat

med kompromisslös kritik vid kränkning av dessa rättigheter är minst lika effektivt som ekonomiska sanktioner.

Sverige bör identifiera de områden i iransk lagstiftning som specifikt innebär förtryck mot minoritetsgrupper i landet såsom kurder, azeriturkar, balocher, araber m.fl. och påtala vikten av att lagstiftningen ändras.

Ekonomi

De otillgängliga bergsområdena har genom historien skyddat kurderna mot erövring, men också bidragit till att Kurdistan stått utanför den ekonomiska utvecklingen i Mellanösterns metropoler. I Turkiet, Iran, Irak och Syrien har det förts en politik i syfte att de områden där kurderna utgör majoritet ska vara ekonomiskt eftersatta och därmed starkt beroende av respektive lands statsmakt. Det har varit ett sätt att försvåra kurdisk självständighet. De kurdiska områdena har idag i regel hög arbetslöshet, dåligt utbyggt infrastruktur, saknar större industrier, har lägre utbildningsnivå och levnadsstandard än genomsnittet och är starkt militariserade. De är alla konfliktområden, eller post-konfliktområden.

Det är nödvändigt att de kurddominerade områdena kan häva sig ur denna fattigdom, men det kommer inte att ske av sig självt. Det krävs insatser från respektive lands regering och myndigheter, men också Sverige och det internationella samfundet kan bidra.

Det finns främst två källor till ekonomisk utveckling i Kurdistan idag; det är oljeindustrin i Kurdistanregionen i Irak och gränshandel mellan de olika delarna i Kurdistan. Det finns betydande vinster att göra om KRG förmår att fortsätta utveckla oljeproduktionen, liksom om den regionala handeln kan öka i omfattning. Praktiskt taget alla insatser som bryter ned barriärer för handel i Mellanösternregionen är av godo. Ett gott exempel på detta är den kraftigt ökade handeln mellan Turkiet och norra Irak. Det har varit till godo inte bara för kurderna i norra Irak utan också för kurder i Turkiet.

Ekonomi i Kurdistan saknar konkurrenskraft. Men i Kurdistanregionen i Irak finns möjligheter att fatta egna strategiska ekonomiska beslut, något som inte är möjligt att göra på samma sätt i de andra delarna av Kurdistan. Genom att identifiera sektorer i ekonomin, till exempel delar av jordbrukssektorn där det finns goda möjligheter till ökad produktivitet och effektivitet, går det att med hjälp av utländsk kunskap och investeringar stärka ekonomin och skapa livsmedel, växter, honung och andra produkter för export. Det går också att skapa konkurrenskraft genom att erbjuda goda villkor för investeringar för utländska företag, som många andra länder som försöker häva sig ur fattigdom har gjort. Även här går att identifiera sektorer där den lokala arbetskraften kan bidra och nya arbetstillfällen kan skapas.

Med tanke på det låga oljepriset, i skrivande stund under 50 USD per fat, så blir det ännu mer nödvändigt att utveckla andra sektorer i ekonomin. När sanktionerna mot Iran har lyfts och nya tekniker fortsätter att utvecklas så blir det sannolikt svårt att driva upp oljepriset för Opecländerna. Därmed måste nya oljeproducenter inse att det inte går att förlita sig på oljeexport. Detta blir extra tydligt i Kurdistanregionen med ständiga konflikter med Bagdad om kontrollen över Iraks oljefyndigheter och intäkter.

Alliansregeringen gav hög prioritet åt entreprenörskap och ekonomisk utveckling inom ramen för den svenska politiken för global utveckling. Det är välkommet om nuvarande regering återupptar detta fokus. Kurdistanregionen skulle kunna vara ett

område att fokusera kring för att en sådan politik ska kunna få genomslag i Mellanöstern.

Finansiella institutioner, lagstiftning, krafttag mot korruption och mycket annat behövs i Kurdistan för att ekonomin ska kunna växa. Även här kan Sverige, internationella givare och organisationer bidra till en positiv utveckling.

De ekonomiska volymerna vid ökad oljeexport går inte att jämföra med något annat i Kurdistans ekonomiska utveckling, även när man tar ett lägre oljepris i beaktande. Det krävs en hållbar oljelagstiftning i Irak där KRG lagligt kan exportera olja och intäkterna fördelas enligt nu rådande fördelningsnyckel om 17 procent till KRG, eller på annat sätt parterna enas om.

Samtidigt måste oljeproduktionen ske på ett miljömässigt hållbart sätt, och utländska företag måste ha ramar och regler att hålla sig inom. Sverige och andra länder kan bidra till ökad kunskap om hur miljöhänsyn och sociala aspekter kan spela en större roll när kontrakt skrivs och hur miljöpåverkan kan beräknas och prissättas – allt för att den ekonomiska utvecklingen i Kurdistan ska gå hand i hand med områdets förutsättningar och vara en källa till bred hållbar utveckling.

Fredrik Malm (L)